

Asia: VN/26856/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle uudeksi alueidenkäyttölainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto. Lausuntopalautteen käsittelyn helpottamiseksi ympäristöministeriö pyytää, että lausunto jaotellaan lausuntopyynnössä ilmoitettujen väliotsikoiden mukaisesti.

Kommentit luvusta 1 Yleiset säännökset

Näkövammaisten liitto katsoo, että ehdotettuun alueidenkäyttölain 11 §:ään kaavan laatijan pätevyydestä tulisi lisätä esteettömyysasioiden tuntemus, kun arvioidaan säännöksessä edellytettyä kokemusta.

Kommentit luvusta 2 Viranomaisten tehtävät

-

Kommentit luvusta 3 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

-

Kommentit luvusta 4 Maakuntakaava

-

Kommentit luvusta 5 Yleiskaava

Näkövammaisten liitto katsoo, että esityksen tavoitteet ovat hyvät, mutta esteettömyys tulisi nostaa pykälätasolle yleiskaavan osalta ja tuoda vahvemmin esiin perusteluissa esteettömyyttä vammaisten henkilöiden näkökulmasta. Esteettömyys tulisi huomioida kaikkien eri vammaryhmien osalta. Ehdotetun alueidenkäyttölain 34 §:n perusteluista puuttuu yleiskaavan sisältövaatimuksista esteettömyys. Näkövammaisten liitto ehdottaa, että tämä lisätään. Vaikka rakentaminen perustuisi yleiskaavaan, ei se saa johtaa esteettömyysvaatimusten ohittamiseen.

Kommentit luvusta 6 Asemakaava

Näkövammaisten liitto katsoo, että esityksen tavoitteet ovat hyvät, mutta esteettömyys tulisi nostaa pykälätasolle asemakaavan osalta ja tuoda vahvemmin esiin perusteluissa esteettömyyttä vammaisten henkilöiden näkökulmasta. Esteettömyys tulisi huomioida kaikkien eri vammaryhmien

osalta. Ehdotetun alueidenkäyttölain 50 §:n kohdalla perusteluissa koskien asemakaavan sisältövaatimuksia todetaan, että turvallista elinympäristöä koskeva vaatimus tarkoittaisi sitä, että asemakaavassa olisi pyrittävä varmistamaan edellytykset mm. esteettömyydelle. Tässä kohtaa esteettömyyden osalta ei erikseen käsitellä vammaisuutta, vaan esimerkiksi sitä, että se ehkäisee tapaturmia ja edistää itsenäistä liikkumista. Näkövammaisten liitto ehdottaa, että perusteluihin lisätään myös vammaiset henkilöt käsiteltäessä esteettömyyttä. Perusteluihin tulisi myös tähän kohtaan lisätä viittaus YK:n vammaisyleissopimukseen. Esityksessä jää myös epäselväksi miten eri väestöryhmien, kuten vammaisten henkilöiden, näkökulmat otetaan huomioon suunnittelussa.

Kommentit luvusta 7 Vähittäiskaupan suuryksiköitä koskevat erityiset säännökset

-

Kommentit luvusta 8 Tuulivoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

-

Kommentit luvusta 9 Aurinkovoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

-

Kommentit luvusta 10 Ranta-alueita koskevat erityiset säännökset

-

Kommentit luvusta 11 Kaavoitusmenettely ja vaikutusten selvittäminen kaavaa laadittaessa

Luvussa 11 käsitellään vaikutusten selvittämistä ja tiedottamista. Näkövammaisten liitto katsoo olevan olennaista, että vaikutuksissa arvioidaan vaikutukset vammaisiin henkilöihin. Esteettömyys vaikuttaa positiivisesti myös muihin kuin vammaisiin henkilöihin. Tiedottamisessa kaavoituksista on syytä huomioida viestinnän saavutettavuus ja monikanavaisuus. Sivulla 29 käsitellään osallistumista ja tiedottamista, johon olisi syytä lisätä tiedottaminen saavutettavalla tavalla.

Kommentit luvusta 12 Asemakaavan ja yleiskaavan laatimisaloite ja asemakaavan ja yleiskaavan laatiminen yhteistyössä

-

Kommentit luvusta 13 Merialuesuunnittelu

-

Kommentit luvusta 14 Kansallinen kaupunkipuisto

-

Kommentit luvusta 15 Valtion rajat ylittävät ympäristövaikutukset

-

Kommentit luvusta 16 Pakkokeinot ja seuraamukset

-

Kommentit luvusta 17 Kaavan ja muun päätöksen tiedoksianto koskevat säännökset

-

Kommentit luvusta 18 Muutoksenhaku

-

Kommentit luvusta 19 Kaavan ja muun päätöksen tiedoksianto ja voimaantuloa koskevat säännökset

-

Kommentit luvusta 20 Erinäiset säännökset

-

Kommentit luvusta 21 Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

-

Kommentit alueidenkäyttölain muuttamisesta (liitelaki, nimike muuttuu laiksi kaavojen toteuttamislaki)

Sivuilla 153–154 on käsitelty yhdenvertaisuutta ja YK:n vammaisyleissopimusta rakennetun ympäristön esteettömyyden osalta. Esityksessä todetaan, että kohtuulliset mukautukset tapauskohtaisina ja jälkikäteinä toimina eivät toteuta vammaisyleissopimuksessa edellytettyä ennakkollista esteettömyyttä. Samalla ehdotetun alueidenkäyttölain osalta todetaan vain, että se on keskeinen osa vammaisyleissopimuksen toimeenpanoa, eikä arvioida asiaa laajemmin. Esityksen mukaan esteettömyys sisältyy siihen, että alueidenkäyttölaissa kaavoitukselle asetetaan velvoite luoda edellytykset terveelliselle, turvalliselle ja viihtyisälle elinympäristölle sekä palvelujen saavutettavuudelle muun muassa siten, että kaava mahdollistaa ja ohjaa alueen ja toimintojen esteettömään toteutukseen. Esteettömyys on siten sisällytetty laissa vain käsitteeseen ”terveellinen, turvallinen ja viihtyisä elinympäristö”. Näkövammaisten liitto katsoo, että tämä ei ole riittävää YK:n vammaisyleissopimuksen näkökulmasta, vaan esteettömyys tulisi tuoda lain tasolle myös alueidenkäyttölaissa. Arvioinnissa on ikään kuin hyväksytty suoraan se, että alueidenkäyttölaki toteuttaa YK:n vammaisyleissopimusta, eikä arvioitu sitä, että voisiko alueidenkäyttölakia muuttaa

niin, että se vielä enemmän vahvistaisi YK:n vammaisyleissopimuksen toteutumista. Joka tapauksessa esitykseen olisi syytä lisätä arviointia YK:n vammaisyleissopimuksen näkökulmasta.

Näkövammaisten liitto kiinnittää erityisesti huomiota siihen, ettei kohtuullisilla mukautuksilla voida yleensä korjata esteettömyyttä kuin yksittäisen henkilön kohdalla, jonka vuoksi lainsäädäntötoimet ennakkollisesti ovat olennaisia. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta on myös monessa esteettömyyttä koskevassa ratkaisussaan katsonut, että esteettömyyden puutteet aiheuttavat välillistä syrjintää. Tämä on aiheellista todeta esityksessä, sillä kyse voi olla esimerkiksi näkövammaisten välillisestä syrjinnästä.

Kommentit rakentamislain muuttamisesta

Näkövammaisten liitto huomauttaa, että ympäristöministeriö esittää sekä alueidenkäyttölakiin että rakentamislakiin viimeaikaisista toimintaympäristön muutoksista johtuvia päivityksiä, mutta samalla ei edelleenkään ole toteutettu YK:n vammaisyleissopimuksen mukaisia näkövammaisten esteettömyyttä koskevia parannuksia rakentamislakiin. Näkövammaisten liiton saaman tiedon mukaan perusteluna asiassa on käytetty sitä, ettei hallitusohjelmaan ole kirjattu esteettömyyteen liittyviä lainsäädäntötoimia. Hallitusohjelmaan on sen sijaan kirjattu tavoitteeksi toimiva, terveellinen ja turvallinen elinympäristö kaikille suomalaisille. Näkövammaisten liitto katsoo olevan selvää, että tähän tavoitteeseen kuuluu myös näkövammaisten tarvitsemat muutokset esteettömyyslainsäädäntöön. Lisäksi hallitusohjelmassa todetaan, että hallitus työskentelee määrätietoisesti yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi yhteiskunnassa.

Näkövammaisten liitto toteaa, ettei ympäristöministeriö ole perustellut riittävällä tavalla sitä, että parannuksia rakentamislain esteettömyyssäännöksiin ei voida edelleenkään toteuttaa. Rakentamislaki ja esteettömyysasetus eivät edelleenkään takaa kaikille YK:n vammaisyleissopimuksen kohderyhmille ihmisoikeutta esteettömään ympäristöön. Esteettömyys on saatava rakentamislakiin lain tasolle, koska ilman lakisääteisiä vaatimuksia esteettömyyteen liittyvät ratkaisut jäävät useimmiten toteuttamatta. Rakentamislain täsmentäminen esteettömyyden osalta varmistaisi, että esteettömyys otetaan systemaattisesti huomioon ja näkövammaisia kohdellaan yhdenvertaisesti muiden kanssa ja heillä on toimiva ja turvallinen elinympäristö hallitusohjelman mukaisesti.

Näkövammaisten liitto katsoo, ettei ympäristöministeriö ole esittänyt hyväksyttäviä perusteita sille, miksi rakentamislakiin voidaan tehdä nykypäivän tarpeisiin vastaavia muutoksia sekä teknisiä korjauksia, mutta ei kuitenkaan korjata rakentamislain esteettömyyttä koskevia kohtia näkövammaisten osalta. Myös alueidenkäyttölakiin on mahdollista tuoda esteettömyys lain tasolle. YK:n vammaisyleissopimus on ollut voimassa olevaa lainsäädäntöä Suomessa jo vuodesta 2016. Tarve on siten ollut ympäristöministeriön tiedossa pitkään ja kyse on olennaisista lainsäädäntömuutoksista, joita YK:n vammaisyleissopimus edellyttää.

Luonnos uudeksi alueidenkäyttöasetukseksi viimeistellään ja siitä pyydetään lausunnot syksyllä 2025. Jos haluatte jo nyt antaa siitä kommentteja niin voitte tehdä sen tässä.

-

Kokko Sari
Näkövammaisten liitto ry